

A hazatérés lehetőségei

Alig négy évvel a *Gazdátlan hajók* után új antológiával jelentkeznek Szeged utóza felnőtt fiatal költői — először tehát örömrünknek kell kifejezést adnunk *A hazatérés lehetőségei* megjelenése alkalmából, s az ezután következő — elkerülhetetlen — bírálat nem magának az antológiának, hanem a benne szereplőknek szól, az ő további fejlődésükre szeretne némi befolyást gyakorolni. Az új antológia megjelenésének ténye nemcsak öröndetes, hanem biztató is — azzal a reménnyel kecsegtet, hogy ezután rendszeres lehetőségek lesz a Szegeden felnövekvő költőknek (s íróknak is, ha akadnak majd) a bemutatkozásra. Köszönet jár érte a városnak, amely amúgy — úgy tűnik — nem sok figyelmet fordít irodalmára — ha csak arra gondolunk, hogy kilenc éve nem volt Szegeden Tiszatáj-est, s a JATE-klub a Szegedről elszármazott íróknak szentelt estéket pincéje legtávolabbi zugába száműzte, hogy az ötvenes évekből itt maradt öskövületeknek oly szívesen megítélt városi és megyei ösztöndíjakról ne is szólnunk... De itt van *A hazatérés lehetőségei*, s aki a bizonytalan ízlésű borító látán nem veszti kedvét, hogy a könyvet kinyissa, meglepően sok jó verset olvashat ebben a kiugró teljesítményeket ugyan nélkülöző, de egyenletes színvonalú, jól szerkesztett versgyűjteményben. A *Gazdátlan hajók* hat költőjével szemben itt négyen szerepelnek: *Herbst Zoltán* (aki már nem érthet meg az antológia megjelenését) *Hévízi Ottó*, *Józsa FABIÁN* és *Vecsernyés Imre*. (Az előző antológia „Szegeden élő”, a mostani szegedi költőket szólaltat meg, látszólag a mostaniak jobban vállalják a szegediséget, valójában azonban a hatokból négyen ma is Szegeden élnek, míg a négyeknek csak egyike — *Vecsernyés Imre* — maradt a városban.)

Herbst Zoltán (1959—1981) alig-köetnyi életművét a halál zárta le fájdalmasan korán, de verseit mégsem csak a bennük rekedt lehetőségek alapján lehet értékelni. Nem volt még érett, kiforrott költő, ezt a kegyelet sem mondhatatja velünk, de huszonkét éves korára tökéletesen bírt a költői mesterség minden eszközével (ez már az „előfelvételis” korában mutatott verseiben is feltűnő volt), s a korai versei tétnélküli dalszerűségét már felváltották nála a néha még nem tisztán intonált komolyabb mondandók. Az antológia tőle származó címado verse, az *Egykoron élt P. S. költő arcai* vagy az *Ölelések* bármely reprezentatív antológiában méltán szerepelhetnének, s indokolt lenne egy bármily vékony kötet kiadása is — s erre a leghivatottabb Szeged lenne, ahol a tragikus sorsú fiatal költő legszebb versei keletkeztek. *Fájdalmasan szépek a Látomás utolsó sorai*: „*Miért, hogy farkas / nem lehettem, ordas éjjelen / kedvvel vicsgorog? / rém a mézszagú / esték telepedtek / belőlük szöttem volna / csendes világot.*” — most már csak ez lemondó feltételes mód idézheti fel a költőt azoknak, akik nem ismerheték őt melegsívű emberként, igaz barátként.

Hévízi Ottó néha nehezen megközelíthető, kissé tán ezotérikus versei jelentik számomra az antológia legeredetibb, legtöbbet ígérő teljesítményét (még ha e mondat első felé ellentétben látszik is lenni a másodikkal). E versekben — a sajnos még ritka képi telitalálatok mellett — legszem-

betűnőbb a költőnek a világgal és önmagával állandóan farkasszemét néző komolysága, a „tükörszilánkok” összerakásának csillapíthatatlan, bár reménytelennek felismert vágya / „*vakon láttatsz / és csak magadat látod*” /. Ez a költészet a dolgok mélyébe akar látni (bár a megismerést reménytelennek érzi), nyelve ezért lesz túlságosan, néhol már költőietlenül absztrakt, s ugyanakkor olyan megrendítően érzékletless leírásokkal találkozunk benne, mint a *zűmmögő II. (végül)* című versben: „*egy fénylő esernyőváz lebeg kinyitva — / szénboltzatban megkövült tűzijáték*”. *Hévízi* továbbfejlesztését és elismerését leginkább az biztosítaná, ha érzékletesebb és az olvasó által követhetőbb költői nyelvet alakítana ki — reméljük, megteszi erre biztosítékú szolgál újabb költészetünk neoavantgard infantilizmusa iránti közönye.

Józsa FABIÁN az antológiának a helyi sajtó által legtöbbször értékelt, számomra azonban legvitathatóbb költője, *Józsa* jól beszél a hetvenes évek — mára már kisé megfakult — lírai köznyelvé, elsősorban a Nagy László-iskoláét (bár az ő esetében — *Lukács-óvoda* mintájára — már inkább Nagy László-óvodáról beszélhetünk, mivel példaképei maguk is Nagy László tanítványai), de még kevés olyan sort írt le, amihez hasonlókat nem olvashattunk *Utassy Józsefnél*, *Kiss Benedeknél* *Buda Ferencnél* s még folytathatnánk a felsorolást... (Csak egy-két példa: „*puskák fényében a tavasz... bombáznak felhők...*”, „*prédálnak szelek ordások...*”, „*mellemben döfések, / kezem köti bélygő, / aqyam dolgozik töretlen, / s hitem — szabditó!*”) *Érdeklődésének* iránya rokonszenves, de túlságosan göröcsösen kapaszkodik a választott mesterek köpenyszegélyébe. Legszívesebben azt tanácsolnám neki, hogy egy ideig ne olvasson — vagy olvasson mást is, akár olyan költőket, akiket a személyiségtől idegennek érez, csak szabaduljon már a hatásoktól!

Vecsernyés Imre versei gyakran zavarba ejtőek — remek ötletek, frappáns képek egyfelől, s a felszínesség, töredezettség másfelől, gyakran ugyanabban a versben. Kitűnő a *Petőfi* című versnek a rulettjáték mozzanatai köré szerveződő képvilága, s bosszantó a *vendégség* vagy a *mentség* ötletszinten maradó kevesetmondása. Kritikusabb önszemléletet, az önmagukban jó versötlekét gazdaságosabb felhasználását kívánhatjuk ettől a különben eredeti látásmóddal rendelkező, az itt nyújtott teljesítményénél jóval többre hivatott költőtől, akit már azért is kell becsülnünk, mert nemcsak a *szegediséget*, hanem a *Szegeden maradását* is vállalta, ami mai irodalmi életünkben egyfajta kitaszítotttságot is jelent (szegedi költő még véletlenül sem fordulhat elő a Szép verssekben s egyéb „jobb helyeken”). *De Vecsernyés saját versének tanúsága szerint* — már megtanulta, hogy: „*rőt fényben a hősök / jölettük piros zseton a nap / má ide-oda tologat / tűnődve az idő*”, s ez a felismerés bizonyára erőt ad neki a továbbhaladásra.

Örülünk hát ennek az antológiának, s reménykedünk, hogy a szegedi könyvkiadás nem áll meg ennél a fokozatnál — előbb-utóbb sor kerül egyéni kötetek kiadására is (más városok ebben is megelőztek minket).

BAKA ISTVÁN